«Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή» (Ἰωάν. ιδ' 6).

ΖΩΗ

«Τὰ ῥήματα, ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή ἐστι» (Ἰωάν. ς' 63).

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΟΡΓΑΝΟΝ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

Ἔτος ΚΖ'. Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Νοεμβρίου 1937 Ἀριθ. 1311

ΑΓΓΕΛΟΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Σὲ διώχνει ἀπὸ τὸ σπίτι. Καὶ προτιμᾷς νὰ μένῃς ἔξω κουρασμένος παρὰ νὰ εἶσαι εἰς τὸ δωμάτιόν σου ἐπὶ τῆς κλίνης σου. Ἴσως ἐκεῖ νὰ ἔχῃς ὅλας τὰς ἄλλας ἀνέσεις. Ἐνδέχεται νὰ εἶνε ἀνάκτορον καὶ ὄχι κοινή τις οἰκία. Ἠμπορεῖ νὰ ἀπαστράπτῃ ὄχι μόνον ἀπὸ καθαριότητα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πλουσίαν διακόσμησιν. Ἴσως ἔχεις ἐκεῖ ὁλόκληρον διαμέρισμα εἰς τὴν διάθεσίν σου, μὲ γραφεῖον πολυτελὲς καὶ ἐπίπλωσιν ἀναπαύουσαν ἐξ ὁλοκλήρου καὶ τὸ σῶμα καὶ τοὺς ἀχορτάστους ὀφθαλμούς. Ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι κρίνουν μόνον ἀπὸ τὰ φαινόμενα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν, θὰ τὸ ἐχαρακτήριζον ἴσως ὡς παράδεισον.

Καὶ ὅμως διὰ σὲ γίνεται φυλακή, ἡ ὁποία σὲ ἀποδιώκει. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ σὲ ἑλκύσῃ καὶ νὰ σὲ κρατήσῃ τὸ μέγαρον αὐτό. Τὸ ἐνθυμεῖσαι καὶ ἐπαναστατεῖς. Καὶ προτιμᾷς νὰ γυρίζῃς εἰς τοὺς δρόμους κατὰ τὰς μεσημβρινὰς ὥρας τοῦ θέρους ἢ νὰ μένῃς εἰς τὴν ἀποπνικτικὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ καφφενείου κατὰ τὸν χειμῶνα, παρὰ νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὸν παράδεισόν σου, τὸν ὁποῖον ἡ γλῶσσα τῆς συζύγου ἢ τῆς ἀδελφῆς σου τὸν μεταβάλλει εἰς κόλασιν. Διότι, ὅπως λέγει ὁ θεόπνευστος Σολομῶν: «Σταγόνες ἐκβάλλουσιν ἄνθρωπον ἐν ἡμέρᾳ χειμερινῇ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὡσαύτως καὶ γυνὴ λοίδορος ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου» (Παροιμ. κζ' 15). Φεύγεις. Τί νὰ κάμῃς; Ἐμβαίνεις μέσα καὶ ἀναζητεῖς κάποιον περιβάλλον φαιδρότητος καὶ ἐγκαρδιότητος. Καὶ ἀκούεις ἀντὶ τούτου κραυγὰς ὑστερικάς, παράπονα, γκρίνιαις, ὕβρεις, μεμψιμοιρίαις. Πῶς νὰ φερθῇς; Ἐὰν ὁμιλήσῃς, ἐὰν ὑβρίσῃς καὶ σύ, ἐὰν παραπονεθῇς, θὰ προσθέσῃς νέαν ὕλην εἰς τὸ πῦρ καὶ θὰ δώσῃς ἀφορμὰς πρὸς νέας μεμψιμοιρίας καὶ φωνάς. Αἱ ἀραιαὶ σταγόνες θὰ πυκνώσουν ἀποτόμως. Καὶ τὸ ἐλαφρὸν μούσκευμα θὰ τὸ διαδεχθῇ ἀληθινὸν λούσιμον.

Τί νὰ κάμῃς; Νὰ μὴν ὁμιλήσῃς; θὰ σοῦ εἴπουν οἱ ἄλλοι· εἶσαι σὺ ὁ πταίστης, διότι τὴν ἀφίνεις ν' ἀποθρασύνεται. Καὶ πραγματικῶς ἀποθρασύνεται. Καὶ ἐὰν σὲ ἴδῃ διαρκῶς ὑποχωρητικὸν καὶ ἐνδοτικόν, δὲν εἶνε δύσκολον εἰς τὸ τέλος καὶ νὰ σὲ ξυλοκοπήσῃ.

Νὰ ὁμιλήσῃς λοιπόν; Ἀλλὰ θὰ φωνάξῃ περισσότερον· θὰ ἐξαπολύσῃ ὑστερικὰς κραυγάς· θὰ ἐκμανῇ. Καὶ εἰς τὸ τέλος θὰ λιποθυμήσῃ.

Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν θὰ προτιμήσῃς νὰ φύγῃς. Καὶ θὰ φύγῃς μὲ τὴν καρδίαν πληγωμένην, μὲ τὰ σπλάγχνα ἀνακατευμένα, μὲ τὴν ψυχὴν βεβαρυμένην, μὲ τὸ στῆθος βαρυφορτωμένον. Δυστυχὴς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐντρέπεσαι ἴσως νὰ ἐξομολογηθῇς καὶ εἰς ἄλλον τινὰ τὸ βάσανόν σου. Καὶ ἐὰν συμβῇ νὰ σὲ ἐρωτήσῃ κάποιος, διατί κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν γυρίζεις εἰς τοὺς δρόμους, θὰ ἀναζητήσῃς μυρίους τρόπους ν' ἀποκρύψῃς τὴν ἀληθινὴν αἰτίαν τῆς δυστυχίας σου....

Νὰ ἤξευρες σύ, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐγκατέστησε βασίλισσαν ἐν τῷ οἴκῳ, τί ἀξίζει διὰ τὸν κουρασμένον ἢ ἐκνευρισμένον σύζυγον, ἀδελφόν, πατέρα, υἱόν, ἕνας γλυκὺς λόγος, μία συμπαθὴς ἐκδήλωσις, μία γαληνιαία καὶ εἰρηνικὴ ἐμφάνισις, μία καταπραϋντικὴ ὑπόδειξις, μία σιωπηλὴ ἀνοχή, ἕνα φαιδρὸν μειδίαμα, μία πρόθυμος ὑποδοχή, ἕνα προσεκτικὸν ἐνδιαφέρον....

Ἓν ἕκαστον ἐκ τούτων, ὅταν ἔρχεται εἰς τὴν ὥραν του καὶ εἰς τὸν καιρόν του, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης τῶν περιστάσεων, εἶνε ἱκανὸν νὰ μεταβάλῃ τὴν κόλασιν εἰς παράδεισον, τὴν φυλακὴν εἰς ἀνάκτορον, τὴν τρικυμίαν εἰς γαλήνην. Ἀ! εἰξεύρω. Πονεῖς καὶ ἐνδιαφέρεσαι. Δὲν σοῦ τὸ ἀμφισβητῶ. Καὶ ἐὰν φωνάζῃς καὶ ἐὰν πικραίνῃς, ἴσως δὲν τὸ θέλεις. Μετ' ὀλίγον ἐνδέχεται νὰ μετανοῇς καὶ νὰ χύνῃς δάκρυα πικρά. Σκορπίζεις ἐν τούτοις τὴν δυστυχίαν εἰς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἀγαπᾷς. Δὲν θὰ ἤθελες λοιπὸν νὰ εἶσαι ἄγγελος φαιδρότητος καὶ παρηγορίας καὶ οὐρανίας γαλήνης δι' αὐτούς; Ἀναμφιβόλως ναί. Διατί λοιπὸν δὲν προσπαθεῖς νὰ γίνῃς;

ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

Η ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Εἰσαγωγή.

Σύνοψις. Ποία ἐπακριβῶς εἶνε ἡ ἡλικία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καθίσταται πάντῃ ἀδύνατον νὰ καθορίσωμεν. Δεδομένου, ὅτι οἱ ἱστορικοὶ χρόνοι τῆς ἀνθρωπότητος μόλις εὐαρίθμους τινὰς ἑκατονταετηρίδας

ἀπέχουσιν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅτι τὸ πλεῖστον τοῦ βίου αὐτῆς καλύπτεται ὑπὸ τὴν παχεῖαν ὁμίχλην τῶν μυθολογικῶν παραδόσεων, κατανοεῖ πᾶς τις, ὅτι δὲν εἶνε δυνατὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἱστορίας νὰ ἀνεύρωμεν τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, τὰ ὁποῖα παρῆλθον ἀφ' ὅτου ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐσημείωσεν ἐπὶ γῆς τὰ βήματά του. Ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἀποκληθέντα γεωλογικὰ χρονόμετρα, διὰ τῶν ὁποίων ἐπὶ τῇ βάσει ἐνδείξεων παλαιοντολογικῶν καὶ γενικῶς γεωλογικῶν ἢ καὶ ἀστρονομικῶν ἐπεζητήθη νὰ μετρηθῶσιν οἱ αἰῶνες τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ὡδήγησαν εἰς συμπεράσματα ἐπισφαλῆ καὶ ἀβέβαια, ἀποκλείοντα πᾶσαν συμφωνίαν μεταξὺ τῶν χρησιμοποιησάντων ταῦτα, οἱ ὁποῖοι ἀναλόγως τῶν προκαταλήψεων αὐτῶν ηὔξησαν ἢ ἠλάττωσαν τὴν ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου καθ' ὁλοκλήρους ἑκατοντάδας χιλιετηρίδων. Οὕτω ἄλλοι μὲν ἀγόμενοι ὑπὸ τῶν περὶ κοινῆς καταγωγῆς ἀνθρώπου καὶ πιθήκου προκαταλήψεων, ἐπειδὴ ἐξεδέχοντο τὴν ἀπὸ τοῦ κτήνους εἰς τὴν ἀνθρωπίνην βαθμίδα ἐξέλιξιν βραδυτάτην, ἐνδιεφέρθησαν νὰ ἐξογκώσωσι τὸν ἀριθμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἡλικίας ὡθοῦντες αὐτὸν καὶ πέραν τῶν διακοσίων χιλιάδων ἐτῶν! Ἄλλοι δὲ στενότερον ἐκλαμβάνοντες τὴν θεοπνευστίαν τοῦ ἱεροῦ κειμένου τῆς Βίβλου καὶ νομίζοντες, ὅτι αὕτη καθώρισε πράγματι ὡρισμένον ἀριθμόν, πέραν τοῦ ὁποίου δὲν δύναται νὰ ἐκτείνηται ἡ ἡλικία τῆς ἀνθρωπότητος, ἐνόμισαν, ὅτι ἀπετέλει δι' αὐτοὺς θρησκευτικὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐμμείνωσιν εἰς τοὺς ἐκ τῶν ἱερῶν κειμένων συναγομένους ἀριθμούς. Οἱ ἀριθμοὶ ὅμως οὗτοι ἐξαλλάσσουσι κατὰ τὰς διαφόρους γραφὰς καὶ τὰς διαφόρους ἑρμηνείας τῶν κειμένων τούτων παρουσιάζοντες διαφορὰν ὑπερβαίνουσαν τὰ τρισχίλια ἔτη ἐπὶ συνόλου ἐτῶν μόλις ἐγγίζοντος τὰς ἑπτὰ χιλιετηρίδας!

Πρέπει ἐν τούτοις νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι ὁ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐνέχει ἐν προκειμένῳ σοβαρότητά τινα. Ἐὰν εἴμεθα κατά τινας αἰῶνας παλαιότεροι ἢ νεώτεροι ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν εἶνε τόσον σπουδαῖον, οὔτε ἐμπεριλείει θρησκευτικήν τινα σημασίαν, ἐφ' ὅσον, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἡ Βίβλος οὔτε καθορίζει οὔτε προέθετο νὰ καθορίσῃ ἀκριβεῖς ἀριθμούς. Εἶνε ἀρκετὸν νὰ καθορισθῇ μόνον ἡ γεωλογικὴ περίοδος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς γῆς ὁ ἄνθρωπος. Τὸ ἐνέχον δὲ ἐν προκειμένῳ τὴν πρωτεύουσαν σπουδαιότητα εἶνε κυρίως τὸ ζήτημα, ὁποῖός τις ὑπῆρξε διανοητικῶς ὁ ἀρχέγονος ἄνθρωπος καὶ ἐὰν ὁ ψυχικὸς βίος αὐτοῦ διέφερεν οὐσιωδῶς καὶ ποιοτικῶς τοῦ ψυχικοῦ βίου τοῦ κτήνους.

Ἀναζητοῦντες ἐν τούτοις τὰ πρῶτα ἐπὶ τοῦ γηΐνου φλοιοῦ ἴχνη τῆς ἀνθρωπίνης διελεύσεως, κατ' ἀνάγκην θὰ λάβωμεν γνῶσιν καὶ τοῦ θορύβου, ὁ ὁποῖος ἐσημειώθη περὶ τὸν καθορισμὸν τῶν ἐτῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἡλικίας. Οὐδὲ θὰ ἦτο ἄσκοπον καὶ νὰ ἐνδιατρίψωμέν πως εἰς αὐτόν, ἵνα διαπιστώσωμεν ἐν τοῖς πράγμασι, πόσον ἐπισφαλεῖς ἀπεδείχθησαν καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ οἱ ὑπολογισμοὶ τῶν ἐξελικτικῶν καὶ μετὰ πόσης εὐκολίας παρουσίασαν οὗτοι ὡς ἐπιστημονικὰ πορίσματα ἐπινοήσεις τοῦτ' αὐτὸ παραβόλους καὶ αὐθαιρέτους.

Κατὰ ταῦτα ἔχοντες ὡς κύριον σκοπὸν νὰ καθορίσωμεν τὴν γεωλογικὴν περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν συναντῶνται ἐπὶ τοῦ πλανήτου ἡμῶν τὰ πρῶτα ἴχνη τῆς ἀνθρωπίνης παρουσίας, θὰ ἐξετάσωμεν παρεμπιπτόντως καὶ τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἡλικίας ἐν σχέσει πρὸς τὰ δεδομένα τῆς Βίβλου ἀφ' ἑνός, τῶν ἱστορικῶν μαρτυριῶν καὶ ἐθνολογικῶν παραδόσεων ἀφ' ἑτέρου καὶ τέλος τῶν δεδομένων τῆς γεωλογίας καὶ παλαιοντολογίας. Ἤτοι θὰ ἐξετάσωμεν πρῶτον, ἐὰν ἡ ἁγία Γραφὴ καθορίζῃ πράγματι ὡρισμένον ἀριθμὸν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁποίαν σημασίαν ἐνέχουσιν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο οἱ ἐκ τῶν ἱερῶν κειμένων συναγόμενοι ἀριθμοί. Δεύτερον θὰ ἀναζητήσωμεν τὰ χρονολογικὰ ὅρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων κινεῖται ἡ ἡλικία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατὰ τὰς ἐθνολογικὰς παραδόσεις καὶ τὰ ἱστορικὰ δεδομένα τῶν παλαιοτέρων λαῶν, ἤτοι τῶν Κινέζων, τῶν Ἰνδῶν, τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν Ἀσσυρίων. Καὶ τέλος θέτοντες πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὰ δεδομένα τῆς Παλαιοντολογίας καὶ Γεωλογίας θὰ παρακολουθήσωμεν τοὺς διαφόρους ὑπολογισμούς, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ ἐξελικτικοὶ ἐστήριξαν τοὺς ὀγκωδεστάτους ἀριθμούς, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνεβίβασαν τὴν ἡλικίαν ἡμῶν.

ΛΑΪΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΓΡΑΦΗΝ

ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Γ'.

Τί νὰ τοὺς κάμῃς ὅμως, ἀδελφέ μου, τοὺς καρποὺς τῆς γῆς καὶ τὰ ἄφθονα γεννήματα καὶ κρασιά, ὅταν ἡ πληγὴ τοῦ πολέμου ἀπειλῇ νὰ σοῦ τὰ σκορπίσῃ εἰς τοὺς πέντε δρόμους; Ἀγαθὰ βέβαια εἶνε τὰ πολλὰ σιτάρια καὶ τὰ ἄφθονα λάδια καὶ τὰ πλεονάζοντα κρασιὰ καὶ κάθε τι χρήσιμον, ποὺ παράγει ἡ γῆ. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπολαύσῃ ὁ κόσμος τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ πρέπει νὰ εἶνε ἐξασφαλισμένος ἀπὸ τὰ κακὰ ποὺ φέρνει ὁ πόλεμος καὶ ἡ ἐπιδρομὴ τῶν ἐχθρῶν.

Δι' αὐτὸ ὁ Θεός, ὕστερα ἀπὸ τὰ ὅσα εἶπε διὰ τὴν εὐφορίαν τῆς γῆς, ὑπόσχεται εἰς τὸν Ἰσραήλ, ὅτι θὰ τοῦ ἐξασφάλιζε καὶ τὴν εἰρήνην. Θὰ σᾶς δώσω, λέγει, εἰρήνην εἰς τὴν γῆν σας. Καὶ θὰ κοιμᾶσθε ἥσυχα, χωρὶς νὰ σᾶς φοβίζῃ κανείς. Καὶ θὰ καταστρέψω ἀκόμη καὶ τὰ θηρία, ποὺ εἶνε εἰς τὴν γῆν, ὥστε οὔτε ἀπὸ αὐτὰ νὰ ὑπάρχῃ κίνδυνος νὰ βλαβῆτε. Καὶ ἂν τολμήσουν οἱ ἐχθροί σας νὰ σᾶς ἐπιτεθοῦν, νὰ ξεύρετε, ὅτι ὄλεθρος καὶ καταστροφὴ θὰ τοὺς περιμένῃ. Γιατί πέντε ἀπὸ σᾶς ἔχοντες μαζύ των τὴν βοήθειάν Μου καὶ τὸ κουράγιο ποὺ θὰ τοὺς δίνω Ἐγώ, θὰ διώξουν ἑκατὸν ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς σας. Καὶ ἑκατὸν ἀπὸ σᾶς θὰ καταδιώξουν ὁλόκληραις μυριάδαις ἀπὸ αὐτούς (Λευϊτ. κς' 6—8).

Ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, ἀναγνῶστά μου, διδασκόμεθα μίαν μεγάλην ἀλήθειαν. Ὅτι δηλαδὴ ὁ πόλεμος εἶνε ὀργὴ Θεοῦ. Καὶ ὅταν μάλιστα ὁ πόλεμος αὐτὸς εἶνε ἐμφύλιος, ἡ ὀργὴ αὐτὴ τοῦ Θεοῦ εἶνε ἀκόμη μεγαλειτέρα. Ἐὰν καλοσκεφθῇς αὐτό, ποὺ ἔγινε μὲ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἐπὶ παραδείγματι, θὰ διδαχθῇς τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα. Καὶ θὰ τὴν ἴδῃς ζων-

τανώτερην ἀκόμη, ἐὰν μελετήσῃς τὰ ὅσα συνέβησαν τὸν τελευταῖον αὐτὸν καιρὸν εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Σωστὴ ὀργὴ Θεοῦ. Τί ἐκέρδησαν τὰ ἔθνη μὲ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον; Τὴν καταστροφήν. Νικηταὶ καὶ νικημένοι ἐδεκατίσθησαν καὶ κατασυνετρίβησαν. Τὸ ἄνθος τῆς νεότητος ἐθερίσθη εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ ὅσοι δὲν ἐσκοτώθησαν, ἐγύρισαν πίσω ἄλλοι μὲν σακάτιδες, ὅλοι δὲ ἀπογοητευμένοι, γιατί εὕρισκαν οἱ περισσότεροι τῆς δουλειαῖς των ἔρημαις καὶ τὰ σπίτια των στενοχωρημένα. Τὸ χρῆμα δέ, ποὺ ἐξωδεύθη εἰς τοὺς πολέμους αὐτοὺς καὶ ποὺ ἐσπάρη μέσα στὰ βουνὰ καὶ στὰ λαγκάδια ὑπὸ τὴν μορφὴν σφαιρῶν καὶ βομβῶν ἢ μέσα στῆς θάλασσαις ντυμένο σὲ τορπύλλαις καὶ σὲ πλοῖα ποὺ ἐβυθίσθησαν, εἶνε ἀνυπολόγιστον. Καὶ ἐκλονίσθη τόσον πολὺ ἀπὸ τὴν ζημίαν αὐτὴν ἡ ἀνθρωπότης, ὥστε ἡ οἰκονομικὴ κρίσις ποὺ ἦλθε κατόπιν, ἦταν ἕνας νέος παγκόσμιος πόλεμος ποὺ δὲν ἔφερεν ὀλιγώτεραις καταστροφαῖς καὶ στενοχωρίαις ἀπὸ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον τοῦ αἵματος. Ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ ὑπέφεραν ὅλοι, καὶ νικηταὶ καὶ νικημένοι. Εἰς τρόπον ὥστε τώρα τὸ καταλαβαίνουν ὅλοι, ὅτι ἦταν σωστὴ τρέλλα καὶ στραβομάρα τὸ ὅτι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ συνεννοηθοῦν καὶ νὰ λύσουν εἰρηνικὰ τῆς διαφοραῖς των αἱ μεγάλαι δυνάμεις, ἀλλὰ παρεσύρθησαν καὶ αὐταὶ καὶ ὅλος ὁ κόσμος μαζύ τῶν εἰς τὴν φοβερὰν αὐτὴν καταστροφήν. Σωστὴ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, ἀδελφέ μου.

Μιὰ ἄλλη μεγάλη ἀλήθεια, ποὺ μᾶς διδάσκουν οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ Θεοῦ, εἶνε καὶ τοῦτο· ὅτι εἰς ἕνα πόλεμον ἡ νίκη ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ κάποιον ἄλλον παράγοντα, ἀόρατον, ποὺ δὲν ζυγίζεται ἀλλ' ἐπεμβαίνει εἰς τὴν κρίσιμον ὥραν διὰ νὰ ματαιώσῃ τὰ πλέον μελετημένα στρατηγικὰ σχέδια καὶ τὰς περισσότερον προϋπολογισμένας ἐπιχειρήσεις. Μιὰ βροχή, ποὺ δὲν ἠμποροῦσε νὰ τὴν προΐδῃ ὁ Ναπολέων, ἔφερε τὴν καταστροφήν του εἰς τὸ Βατερλώ, ὅπου αὐτὸς εἶχε καταστρώσει τὰ σχέδιά του τόσον καλά, ὥστε ἐπερίμενε νὰ στήσῃ ἐκεῖ ἕνα νέον ἐνδοξότατον τρόπαιον. Καὶ διὰ νὰ ἔλθω καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς μας προγόνους, μία φοῦχτα δὲν ἦσαν οἱ ἄνθρωποι τοῦ 1821 ἐμπρὸς εἰς τὴν μεγάλην ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν; Καὶ ἐνῷ ἡ αὐτοκρατορία αὐτὴ εἶχε τρομάξει μὲ τοὺς στρατούς τῆς καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν Εὐρώπην, οἱ ὀλίγοι αὐτοὶ καὶ σχεδὸν ἄοπλοι κλέφταις τὰ ἔβγαλαν πέρα καὶ ὕστερα ἀπὸ ἀγῶνες σκληροὺς καὶ μακροὺς κατώρθωσαν νὰ τὴν νικήσουν.

Τί σοῦ λέγουν αὐτά, ἀναγνῶστά μου; Σοῦ λέγουν, ὅτι, ἐὰν ἐφροντίζαμεν καὶ ὡς ἔθνος νὰ ἔχωμεν τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ εἴχαμεν νὰ φοβηθῶμεν κανένα.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

21. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· γύναι, πίστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί.

Λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς· γύναι, πίστευσέ με ὅτι πολὺ γρήγορα ἔρχεται καιρός, ὁπότε οὔτε εἰς τὸ ὄρος αὐτὸ τὸ Γαριζεὶν, οὔτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὡς τόπον ἀποκλειστικὸν καὶ μοναδικὸν θὰ λατρεύσετε τὸν οὐράνιον Πατέρα.

πίστευσόν μοι. *«Μόνον ἐνταῦθα ὁ Κύριος λέγει πίστευσόν μοι»* (Bengel). *Ἡ συνήθως ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τούτῳ χρησιμοποιουμένη ταυτόσημος φράσις εἶνε τὸ Ἀμὴν ἀμὴν λέγω. Ὁ Κύριος διὰ τῆς διδομένης ἀπαντήσεως «οὐ πρὸς ταύτην ἀπήντησε τὴν ἐρώτησιν· παρέλκον γὰρ τέως ἦν τοῦτο εἰπεῖν καὶ δεῖξαι διατί μὲν οἱ πατέρες ἐν τῷ ὄρει, διατί δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Ἱεροσολύμοις προσεκύνουν»* (*Χρυσόστ.*). *Διὰ τῆς ἀπαντήσεώς του ὡς προφήτης «προαναφωνεῖ τὴν κατάλυσιν τῆς σαμαρειτικῆς ὁμοῦ καὶ Ἰουδαϊκῆς λατρείας»* (*Ζιγαβ.*).

ὥρα. *«Ὥραν δὲ καὶ καιρόν .... τὴν ἑαυτοῦ μετὰ σώματος ἐπιδημίαν ἐν κόσμῳ φησίν»* (*Κύριλ.*).

οὔτε ..... οὔτε. *«Μετατεθήσεσθαι λέγει ἐπὶ τὸ ἀληθέστερον τῆς παρ' ἀμφοῖν λατρείας τὸ σχῆμα. Οὐ γὰρ ἔτι φησὶ ζητηθήσεται τόπος, ἐν ᾧ δὴ κυρίως οἰήσονται κατοικεῖν τὸν Θεόν, ἀλλ' ὡς τὰ πάντα πληροῦντι καὶ συνέχειν ἰσχύοντι «προσκυνήσουσι τῷ Κυρίῳ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ»* (*Σοφον. β' 11*) *«καθάπερ τις φησὶ τῶν ἁγίων προφητῶν»* (*Κύριλ.*). *Πρβλ. καὶ Μαλαχίου α' 11. Οἱ ἐνταῦθα λόγοι τοῦ Κυρίου εἶνε ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ πρὸς τοὺς ἐν β' 19, ὅπου προανήγγειλε τὴν καταστροφὴν τοῦ ναοῦ. Ἡ ἐκφραζομένη ἐνταῦθα ἰδέα εἶνε, ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχωσιν ἀποκλειστικοὶ τόποι λατρείας καὶ ὑπὸ τὸ νέον πνεῦμα θὰ καταλυθῶσιν αἱ τοπικαὶ διακρίσεις. Οἱ Σαμαρεῖται δὲν θὰ ἐξηναγκάζοντο νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὔτε καὶ οἱ Ἰουδαῖοι νὰ μεταβῶσιν εἰς Γαριζεὶν. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ θὰ συνηντῶντο ἐν τῇ μεγάλῃ οἰκογενείᾳ τοῦ ἐπουρανίου Πατρός.*

προσκυνήσετε. *Ἢ «σεῖς οἱ Σαμαρεῖται καὶ οἱ Ἰουδαῖοι»* (Bengel)· *ἢ «σεῖς οἱ Σαμαρεῖται».*

τῷ Πατρί. *Ὁ Ἰωάννης χρησιμοποιεῖ τὴν λέξιν ταύτην διὰ νὰ σημάνῃ τὸν Θεὸν ἐν σχέσει πρὸς τὴν υἱότητα τοῦ Χριστοῦ. Ἐνταῦθα ὅμως μᾶλλον θέλει νὰ σημάνῃ τὸν Θεὸν ὡς Πατέρα πάντων. Ἀποτελεῖ ἴσως τοῦτο ἀπάντησιν καὶ εἰς τὸ «οἱ πατέρες ἡμῶν», τὸ ὑπὸ τῆς Σαμαρείτιδος λεχθέν. Ὡς νὰ ἔλεγε: Μὴ καυχᾶσθε διὰ τοὺς προγόνους σας. Διότι πᾶσα τοιαύτη καύχησις θὰ ἐπισκιασθῇ καὶ θὰ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τῆς πληροφορίας τοῦ ὅτι ὅλοι οἱ πιστοὶ θὰ ἔχουν πατέρα τὸ Θεόν.*

22. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν.

Σεῖς οἱ Σαμαρεῖται προσκυνεῖτε ἐκεῖνο, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἔχετε σαφῆ καὶ σχετικῶς πλήρη γνῶσιν, ἡμεῖς οἱ Ἰουδαῖοι προσκυνοῦμεν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν· ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε ὅτι ὁ Μεσίας, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ προέλθῃ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου, εἶνε ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους.

Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε. *Σεῖς οἱ Σαμαρεῖται δὲν ἔχετε σαφῆ ἰδέαν περὶ τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον προσκυνεῖτε, οὔτε περὶ τοῦ πρέποντος τρόπου τῆς λατρείας. «Σαμαρεῖται μὲν γὰρ ὡς ἐν ἁπλῷ τε καὶ ἀζητήτῳ λόγῳ προσκυνοῦσι τὸν Θεόν»* (*Κύριλ.*). *«Εἰ γὰρ καὶ τὸν αὐτὸν Θεὸν ἐσέβοντο ..... ἀλλ' ἠγνόουν ὅτι πάντων τῶν ἐθνῶν Κύριός ἐστιν .... Ἰουδαῖοι δὲ ἐγίνωσκον, ὅτι παντοκράτωρ ἐστί»* (*Ζιγαβ.*). *Περιορισθέντες εἰς μόνην τὴν Πεντάτευχον καὶ ἀπορρίψαντες τὰ βιβλία τῶν Προφητῶν καὶ τὰ ἄλλα βιβλία τῆς Π. Δ., ἀπεστερήθησαν καὶ τῆς περὶ Θεοῦ καὶ Μεσίου σαφεστέρας διδασκαλίας τῆς ἐντεῦθεν συναγομένης.*

ΗΘΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

"ΤΑ ΧΑΡΙΣΘΕΝΤΑ,,

Ὁ φοβερὸς πόλεμος, ποὺ σωρεύει ἐπὶ μῆνας τώρα ἐρείπια ἀψύχων καὶ ἐμψύχων ἐκεῖ εἰς τὴν Ἄπω Ἀνατολήν, ἀπειλεῖ δὲ νὰ μεταδώσῃ πανταχοῦ τὴν πυρκαϊάν του, στρέφει τὴν προσοχὴν τοῦ κόσμου πρὸς τοὺς παναρχαίους ἐκείνους λαούς. Καὶ φέρει αὐτομάτως εἰς τὴν μνήμην μας τοὺς λόγους τοῦ θείου ἀποστόλου Παύλου, ὅτι «ἡμεῖς (οἱ Χριστιανοί) ἐλάβομεν τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν», διὰ νὰ γνωρίσωμεν δηλαδὴ τὰς δωρεάς, ποὺ μᾶς ἐχάρισεν ὁ Θεός, δωρεὰς δὲ μεγάλας καὶ ἀνεκτιμήτους. Διότι ἀσχέτως πρὸς ἄλλας δωρεάς, ποὺ προσέφερεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως, καὶ τὰς ὁποίας ὁ νεώτερος δυτικὸς πολιτισμὸς ἐσπατάλησεν ἀσώτως καὶ τώρα βαδίζει τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας, μᾶς ἔμειναν κληρονομία μερικαὶ πολύτιμοι, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία καταφαίνεται ἀπὸ τὴν σύγκρισιν πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς, τοὺς μὴ χριστιανικοὺς καὶ εἰδωλολατρικούς. Καὶ ἰδοὺ ἡ σύγκρισις:

Μολονότι οἱ λαοὶ τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς ἀνέπτυξαν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων πολιτισμούς, μερικοὶ δέ, ὅπως οἱ Ἰάπωνες, μετέχουν καὶ τοῦ συγχρόνου τῆς Δύσεως πολιτισμοῦ, ἐν τούτοις, καὶ μόνον διότι δὲν ἐγνώρισαν τὸν Χριστόν, ὑστεροῦν τόσον πολὺ εἰς στοιχειώδη δικαιώματα τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἐξηγόρασε καὶ ἐχάρισε τὴν ἁρμόζουσαν εἰς αὐτὴν θέσιν. Οὕτως εἰς τὴν Κίναν ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ ἔχει τόσον χαμηλὴν ἀξίαν, ὥστε δὲν ὑπολογίζεται οὔτε ὅπως εἰς ἄλλας χώρας ἡ ἀξία τῶν ζώων. Ἡ πολυγαμία, ἡ ὁποία ἐκεῖ διατηρεῖται ἀκόμη, ἐξευτελίζει τὴν ἀξίαν τῆς γυναικείας προσωπικότητος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ τῶν πολλῶν γυναικῶν γεννωμένων παιδιῶν, τὰ ὁποῖα διὰ τοῦτο καταβιβάζονται εἰς τὴν τάξιν ἀγέλης τοῦ οἰκογενειάρχου. Καὶ τὴν ἀγελαίαν ἀξίαν των καταρρίπτει ἀκόμη περισσότερον τὸ δικαίωμα τοῦ πατρὸς νὰ πωλῇ τὰ παιδιά του, καθ' ὃν τρόπον ἕνας Χριστιανὸς πωλεῖ τὰ πρόβατά του. Καὶ διότι τόσον εὐτελὴς θεωρεῖται ἡ ἀνθρωπίνη ἀξία, ὅταν γίνωνται πλημμύραι τῶν μεγάλων ποταμῶν—καὶ γίνονται συχνά—ἡ σιτοδεία καὶ πεῖνα, οἱ θάνατοι σημειώνονται καὶ μνημονεύονται κατὰ ἑκατοντάδας χιλιάδων καὶ κατὰ ἑκατομμύρια, κάμνουν δὲ ὅσην ἐντύπωσιν καὶ οἱ θάνατοι ζώων ἐξ ἐκτάκτου ἐπιζωοτίας!

Ἐκ παραλλήλου εἰς τὴν Ἰαπωνίαν ὁ πολίτης ζῇ μᾶλλον διὰ τὸν αὐτοκράτορα, ἕτοιμος νὰ προσφέρῃ ἑαυτὸν ἱλαστήριον θῦμα δι' ἀσημάντους αἰτίας, διότι ὁ αὐτοκράτωρ ἀπολαύει θείας λατρείας. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι, ὅπως οἱ παλαιοὶ Ἑβραῖοι ἐθεώρουν ἄρρητον τὸ ὄνομα τοῦ Ἰεχωβᾶ, οὕτως οἱ Ἰάπωνες δὲν τολμοῦν νὰ ἀναφέρουν κἂν τὸ ἱερὸν ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ δι' αὐτὸ ὁ δήμαρχος μιᾶς πόλεως, ποὺ ἔδωκεν εἰς τὸ παιδί του τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος, τὸ ὁποῖον ἕως τότε δὲν εἶχεν ἀκούσει, ὅταν ἐπληροφορήθη τυχαίως ὅτι ἐμόλυνε τὸ ἱερὸν τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα δώσας αὐτὸ εἰς τὸ παιδί του, ἔσπευσεν ὄχι μόνον νὰ παραιτηθῇ, ἀλλὰ καὶ ν' αὐτοκτονήσῃ, διὰ νὰ ἀποπλύνῃ τὴν ἀσέβειάν του. Καὶ ἄλλος, σιδηροδρομικὸς ὑπάλληλος, προκαλέσας δύο λεπτῶν καθυστέρησιν εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν ἁμαξοστοιχίαν, προσέφερε πάλιν θυσίαν τῆς ζωῆς του, αὐτοκτονήσας διὰ τὸ ἔγκλημά του (!) Καὶ ὁ σωφὲρ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπέβαλεν εἰς ἑαυτὸν τὴν ἰδίαν ποινήν, διότι ἓν ἀπὸ τὰ λάστιχα ἔτυχε νὰ σκάσῃ εἰς ὥραν, ποὺ μετέφερε τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ δὲ τεχνίτης, ποὺ θὰ κληθῇ δι' ἐπισκευὰς δὲν τολμᾷ νὰ θίξῃ τοὺς τοίχους, τοὺς ὁποίους ἠγίασεν ἡ παρουσία τοῦ αὐτοκράτορος, εἰμὴ μόνον καλύπτων τὰ χέρια του μὲ ὕφασμα μεταξωτόν. Καὶ ὁ λαὸς σπεύδει νὰ κλείσῃ τὰ παράθυρα, διὰ νὰ μὴ τολμήσῃ καὶ ἀτενίσῃ τὸ αὐτοκίνητον τοῦ διερχομένου αὐτοκράτορος, τὸν ὁποῖον σημειωτέον λατρεύει ὡς ἀθάνατον.

Παρακάτω εἰς τὰς Ἰνδίας ἑκατομμύρια πολλὰ τῶν «παριῶν» ἢ τῶν «ἀκαθάρτων»—λέγονται οὕτω διότι ἐργάζονται ἐπαγγέλματα, τὰ ὁποῖα ἡ θρησκεία των θεωρεῖ ἀκάθαρτα, ὅπως τοῦ βυρσοδέψου, τοῦ ψαρᾶ καὶ ἄλλα τοιαῦτα—ζοῦν εἰς κατάστασιν πολὺ κατωτέραν τῶν κτηνῶν, ἀκριβῶς διὰ θρησκευτικοὺς λόγους. Πρέπει νὰ κατοικοῦν μὲ τὰς οἰκογενείας των ἔξω τῆς πόλεως, ὡς ψωραλέα ζῶα, εἰς τρώγλας καὶ σπήλαια· νὰ μὴ τολμοῦν νὰ ἐγγίσουν κανένα ἀπὸ τοὺς ἀστοὺς καὶ τοὺς ἀριστοκράτας (τοὺς σούδρα καὶ τοὺς βραχμάνας)· νὰ μὴ δώσουν εἰς τὸ χέρι τοῦ πωλητοῦ τὸ χρήματα τῶν τροφίμων ποὺ ἀγοράζουν, ἀλλὰ χωριστὰ εἰς εἰδικὸν δίσκον καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ πάρουν τὰ ρέστα· νὰ φέρουν ἰδιαίτερον ἔνδυμα, διὰ νὰ ἀναγνωρίζωνται ἀπὸ μακράν· νὰ μὴ δικαιοῦνται νὰ εἰσέλθουν εἰς σχολεῖα διὰ νὰ μάθουν γράμματα· νὰ ζοῦν δηλαδὴ εἰς κατάστασιν κτηνώδη.

Κατόπιν τῶν ὀλίγων αὐτῶν, ποὺ ἐσημειώσαμεν, ἂς σκεφθῇ ὁ ἀναγνώστης τὴν ἰδικήν του θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἀνεβίβασεν ὁ Χριστιανισμός, διὰ νὰ ἐννοήσῃ «τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν». Ὁ οἱοσδήποτε Χριστιανός, ὁ πλέον πτωχὸς καὶ ἄσημος κατὰ κόσμον, εἶναι προσωπικότης ἐλευθέρα καὶ δικαιουμένη νὰ θεωρῆται ἴση κατ' οὐσίαν πρὸς τὴν τοῦ μεγαλυτέρου ἀξιωματούχου· διότι ὁ Χριστιανισμὸς καταργήσας πᾶσαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων δημιουργηθεῖσαν μεταξὺ των ἀπόστασιν, διεκήρυξεν ὅτι «οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, Βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος, ἄρσεν καὶ θῆλυ»· ἀλλὰ «πάντες ἡμεῖς εἷς ἐσμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

Ἡ ἀποστέρησις δ' αὕτη ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς δεισιδαιμονίας καὶ τὰς ψευδεῖς ἀντιλήψεις περὶ Θεοῦ καὶ τοῦ τρόπου τῆς λατρείας αὐτοῦ, τὰς ὁποίας εἶχον κληρονομήσει ἐκ τῶν εἰδωλολατρῶν προγόνων των, καθίστα ἐξ ὁλοκλήρου ἀκριβῆ τὴν περὶ αὐτῶν διακήρυξιν ταύτην τοῦ Κυρίου.

δ. Οὐδέτερον, ἵνα ἐκφράσῃ γενικώτερον τὸ σημαινόμενον. Ἤτοι οὐ μόνον τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας, ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῆς λατρείας καὶ ἐν γένει ὁλοκλήρους τὰς θρησκευτικὰς ἐκδοχὰς τῶν Σαμαρειτῶν.

ἡμεῖς. *«Λαλεῖ πάλιν ὡς Ἰουδαῖος καὶ ὡς ἄνθρωπος» (Κύριλ.) καὶ «μετὰ Ἰουδαίων ἑαυτὸν ἀριθμεῖ· πρὸς γὰρ τὴν ὑπόνοιαν τῆς γυναικὸς διαλέγεται ὡς προφήτης ὢν Ἰουδαίων» (Χρυσόστ.). «Διότι καὶ ἐξ Ἰουδαίων ἐβλάστησε» (Ζιγαβ.). Πράγματι, ἀφοῦ ὁ Κύριος ἦτο καὶ ἄνθρωπος ἀληθής, ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ ἀνήκῃ εἰς ὡρισμένην ἐθνικότητα. Δι' ὧν λέγει ἐνταῦθα «ἀπονέμει τι καὶ πλέον εἰς σύνεσιν ταῖς Ἰουδαίων λατρείαις» (Κύρ.) «καὶ σεμνοτέρους τοὺς Ἰουδαίους ἀπέφηνεν οὐ τόπον τόπου προτιμῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διανοίας ἐκείνης τὴν προεδρείαν διδούς» (Χρυσ.).*

Δικαιοῦται πᾶς Χριστιανὸς ν' ἀπευθύνεται μὲ υἱϊκὴν παρρησίαν πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν, νὰ τὸν ὀνομάζῃ Πατέρα καὶ νὰ ἐπικοινωνῇ μὲ Αὐτὸν μὲ οἰκειότητα, λόγῳ τῆς υἱοθεσίας, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐχάρισε καὶ εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ὕψωσεν ὁ Χριστός. Ἐδιδάχθη ὅτι τὴν ἀξίαν μας δὲν τὴν ἰσοφαρίζει ἡ ἀξία ὅλου τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, κατὰ τὴν βεβαίωσιν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου. Τὸ ἀκόμη θαυμαστότερον, ὅτι εἶναι τοιαύτη ἡ ἀξία καὶ ἑνὸς μόνον πιστοῦ ὑπαδοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ὁ πτωχότερος καὶ ἀσθενέστερος, ὥστε διὰ τὴν ἐξαγοράν του αὐτὸς ὁ Χριστὸς προσέφερε τὴν ζωήν Του. Ἀπευθυνόμενος ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς σκανδαλίζοντας, ὑπενθυμίζει τὴν τρομερὰν εὐθύνην των, ἐάν, λέγει, ἀπολεσθῇ ὁ σκανδαλιζόμενος ἀδελφός, «δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανε». Τέλος ὁ πιστός, ἐνῷ ἀνυψώνεται ἀπὸ τὴν κτηνώδη κατάστασιν, βλέπει ἔπειτα νὰ διανοίγωνται ἐμπρός του εὐρύτατοι ὁρίζοντες αἰωνίου μέλλοντος, εἰς τὸ ὁποῖον καλεῖται νὰ γίνῃ πρίγκηψ τῶν οὐρανῶν, ὑψούμενος εἰς θείαν κατάστασιν πλησίον τοῦ Θεοῦ!

Εἶναι δὲ μέγα γεγονός, ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, ὅτι ὁ Δυτικὸς πολιτισμός, παρὰ πᾶσαν τὴν ἄλλην διαφθοράν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξέκλινεν ἀπομακρυνθεὶς ἀπὸ τὸν Χριστόν, δὲν κατώρθωσε νὰ κρημνίσῃ καὶ τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε καὶ ἐχάρισεν. Ἀλλὰ τὸ μόνον λυπηρόν, ποὺ ὑπάρχει εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, εἶναι ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Χριστιανούς, ἐπειδὴ δὲν θέλομεν νὰ «εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν» μεγάλα ταῦτα δῶρα καὶ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν ἀξίαν μας, χανόμεθα ἐπιζητοῦντες ἄλλα μικρὰ καὶ ἀνάξια λόγου· πικραινόμεθα δὲ καὶ δηλητηριάζομεν τὴν ζωήν μας, ἐπιδιώκοντες τὰ περιττὰ ἢ λυπούμενοι καὶ ἀγανακτοῦντες διὰ τὴν στέρησιν τῶν ἐπιβλαβῶν!

ΚΥΡΙΑΚΗ 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

(Κυρ. ΙΓ' Λουκᾶ, ιη' 18—27).
Βλέπε Καινὴν Διαθήκην, ἔκδοσιν «Ζωῆς», σελ. 242.

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

(Κυρ. ΚΓ', Ἐφεσ. β' 4—10).
Βλέπε Καινὴν Διαθήκην, ἔκδοσιν «Ζωῆς», σελ. 568.

ΟΜΙΛΙΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

1.—Δὲν θανατώνει τὸν ἄνθρωπον ὁ θάνατος. Τὸν ἄνθρωπον τὸν θανατώνει ἡ ἁμαρτία. Αὐτὴ τὸν μεταβάλλει εἰς ἕνα πτῶμα ἐλεεινὸν καὶ δυσῶδες. Αὐτὴ τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν Θεόν. Αὐτὴ τὸν ρίπτει εἰς τὸ σκότος καὶ τὴν θλῖψιν. Αὐτὴ τὸν ὁδηγεῖ εἰς τῆς φρικτῆς κολάσεως τὸν αἰώνιον θάνατον. Νεκροί, ψυχικῶς καὶ ἠθικῶς, εἶνε οἱ ἄνθρωποι τῆς ἁμαρτίας. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἄνθρωποι ὅλοι, πρὸ τοῦ νὰ ἔλθῃ ὁ Χριστός. Τοιοῦτοι θὰ ἤμεθα καὶ ἡμεῖς σήμερον· νεκροὶ ἕνεκα τῶν ἁμαρτιῶν μας καὶ ἀκάθαρτοι καὶ κατάδικοι ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ. Ἀλλ' «ὁ Θεός, πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διαλαλεῖ ἐνθουσιασμένος σήμερον ὁ Παῦλος, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ». Δὲν μᾶς ἄφησεν ὁ Πανάγαθος εἰς τὸ σκότος, εἰς τὴν θλῖψιν, εἰς τὸν θάνατον, εἰς τὴν ἀπώλειαν. Τί ἔκαμε; Μᾶς ἐζωοποίησεν! Ἀπὸ τὴν νέκρωσιν μᾶς ἀνέστησεν, ὅπως ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν τὸν Σωτῆρα Χριστόν, καὶ μαζῇ μὲ Αὐτόν, ποὺ εἶνε ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ ἀρχηγός μας. Ἐκεῖνον τὸν ἀνέστησε σωματικῶς· ἡμᾶς δὲ ἀνέστησε πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς τώρα, διὰ νὰ μᾶς ἀναστήσῃ καὶ σωματικῶς κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Υἱοῦ Του. Καὶ μόνον μᾶς ἀνέστησεν; Ὁ Ἀπόστολος μετρᾷ θριαμβευτικῶς τὰς χάριτας τοῦ Κυρίου. «Καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Μᾶς ἀνύψωσε! Μᾶς ἀνύψωσεν εἰς τὸν Οὐρανὸν ἡ ἀγάπη Του καὶ τὸ ἔλεός Του. Δηλαδή; Ἀπὸ τὸ σκότος, εἰς τὸ φῶς. Ἀπὸ τὴν θλῖψιν, εἰς τὴν χαράν. Ἀπὸ τὸν θάνατον εἰς τὴν ζωήν, διὰ νὰ ἔχωμεν παντοτεινὴν καὶ μόνιμον κατοικίαν τὸν τρισμακάριον, τὸν πανευτυχῆ, τὸν περιπόθητον παράδεισον τοῦ Θεοῦ, καθήμενοι μὲ τὸν Χριστὸν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ. Ἰδοὺ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους καὶ τὸ πέλαγος τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ! Καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν μᾶς ἔσωσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Θεός; «Ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις, ἐξηγεῖ ὁ Παῦλος, τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Διὰ νὰ διαλαλῆται εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, τοῦ οὐρανίου καὶ τοῦ ἐπιγείου, ἡ ἀπέραντος ἀγάπη καὶ εὐσπλαγχνία τοῦ Πατρός. Θὰ διαβαίνουν λοιπὸν τὰ χρόνια, θὰ περνοῦν οἱ αἰῶνες, οἱ ἀτελεύτητοι τοῦ μέλλοντος αἰῶνες, καὶ θὰ βλέπουν οἱ ἄνθρωποι, θὰ μελετοῦν οἱ ἄγγελοι τὸ τί ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ θὰ θαυμάζουν, θὰ ὑμνοῦν καὶ θὰ μεγαλύνουν τὴν θείαν ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν.

Ἀλλ' ἐκεῖνο ποὺ κάμνουν καὶ θὰ κάμνουν οἱ ἄγγελοι, διατί νὰ μὴ τὸ κάμνωμεν τώρα ἡμεῖς; Ναί. Ἡμεῖς εἴμεθα οἱ «σεσωσμένοι». Σεσωσμένοι ἀπὸ τὸν βόρβορον τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸ σκότος τοῦ αἰωνίου θανάτου. Δὲν μᾶς ἔσωσαν τὰ ἔργα μας. Τὸ αἷμα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ μᾶς ἀπελύτρωσεν. Ἡ ἄπειρος καλωσύνη καὶ στοργὴ τοῦ οὐρανίου Πατρὸς μᾶς ἔσωσε. «Χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, φωνάζει ὁ Παῦλος, οὐκ ἐξ ἔργων». Αὐτὸ ἂς μὴ τὸ ἀφίσωμέν ποτε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸν νοῦν μας. Ἐπιβάλλεται μελέτη, καθημερινὴ καὶ βαθεῖα, τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας μας. Ἂς σκεφθῶμεν τὸ τί θὰ ἤμεθα χωρὶς τὸν Χριστὸν καὶ τί εἴμεθα τώρα μαζῇ μὲ τὸν Χριστόν. Ἂς συλλογιζώμεθα ἀπὸ ποίαν νέκρωσιν καὶ καταδίκην μᾶς ἔσωσεν ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς ποίαν χαρὰν καὶ δόξαν μᾶς ἀνεβίβασεν ἡ ἄπειρος στοργή Του. Ἂς σκεπτώμεθα ἀκόμη ὅτι δωρεάν, τελείως δωρεάν, μόνος Του καὶ χωρὶς νὰ Τὸν καλέσωμεν ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοί, ἔκαμε τὴν μεγάλην αὐτὴν χειρονομίαν ὁ Θεός. Καὶ ἂς μετρήσωμεν τὴν ἀγάπην Του, ἐὰν ὑπάρχῃ μέτρον εἰς

ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ Η "ΖΩΗ,,

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ ΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ
ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ
ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΝΑΓ. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ
ΔΗΜ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐπιστολαὶ καὶ ἐμβάσματα πρὸς κ. ΙΩΑΝ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΝ
Ἱπποκράτους 189
ΑΘΗΝΑΣ (7)

Ἱδρυτής: Ἀρχιμ. ΕΥΣΕΒΙΟΣ ΜΑΤΘΟΠΟΥΛΟΣ († 1929)
Συντάκτης: Ἀρχιμ. ΔΙΟΝ. ΦΑΡΑΖΟΥΛΗΣ († 1920)

αὐτήν. Καὶ ἂς ὑπολογίζωμεν τὴν εὐεργεσίαν τῆς ἀπείρου χάριτός Του. Ὦ, δὲν θὰ ἀδιαφορῶμεν τότε διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Δὲν θὰ ὑβρίζωμεν τότε τὸν Θεόν μας. Ἀλλὰ τότε δύο πράγματα θὰ κάμωμεν. Θὰ δοξολογῶμεν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας τὸν πανοικτίρμονα Θεὸν καὶ θὰ ἐργαζώμεθα δραστηρίως τὰς ἔργα τῆς ἀρετῆς καὶ σωτηρίας. Διότι εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι δὲν μᾶς ἔσωσαν τὰ ἔργα μας, ἀλλὰ ἡ χάρις καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου· ἀλλ' εἶνε πάλιν βέβαιον ὅτι μᾶς ἔσωσεν ὁ Θεός, διὰ νὰ ἐργασθῶμεν τῆς ἀρετῆς τὰ ἔργα. Καὶ αὐτὸ μᾶς τονίζει τώρα ὁ θεῖος Παῦλος.

2.—Ἰδοὺ τί λέγει· «Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς οἷς προητοίμασεν ὁ Θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν». Καὶ εἴμεθα πράγματι κτίσματα τοῦ Θεοῦ· πρῶτον μέν, διότι μᾶς ἐδημιούργησε· δεύτερον καὶ κυρίως, διότι μᾶς ἀνεγέννησε διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἤμεθα ξένοι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐχθροὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας μας. Καὶ Αὐτὸς μᾶς ἔκαμε παιδιά Του ἀγαπημένα μὲ τὴν θυσίαν τοῦ Υἱοῦ Του. Ἀλλὰ διατί μᾶς ἀνεγέννησε; Διατί μᾶς ἔκαμε παιδιά Του; «Ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν». Διὰ νὰ περιπατήσωμεν τῆς ἀρετῆς τὸν δρόμον. Διὰ νὰ ἐργασθῶμεν τὰ ἔργα τὰ ἀγαθά. Δὲν μᾶς ἔκαμεν ὁ Θεὸς Χριστιανούς, διὰ νὰ ὑβρίζωμεν καὶ νὰ βλασφημῶμεν. Δὲν μᾶς ἀνεγέννησε, διὰ νὰ κλέπτωμεν καὶ νὰ ἀδικῶμεν. Δὲν μᾶς ἐκαθάρισε μὲ τὸ αἷμα τοῦ Υἱοῦ Του, διὰ νὰ κυλιώμεθα ὡς χοῖροι εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἀτιμίας καὶ διαφθορᾶς καὶ νὰ διαπράττωμεν ἀφόβως τὰ πονηρὰ καὶ φαῦλα ἔργα. Αὐτὰ τώρα πρέπει τελείως νὰ τὰ μισήσωμεν, νὰ τὰ ἀποστραφῶμεν, νὰ τὰ ἐγκαταλείψωμεν. Τώρα ἡ δικαιοσύνη καὶ εἰλικρίνεια, ἡ ἀγάπη καὶ ἐλεημοσύνη, ἡ σωφροσύνη καὶ ἐγκράτεια, ἡ μετάνοια καὶ ἡ προσευχή, ἰδοὺ τὰ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα μᾶς προσκαλεῖ ὁ πανάγιος Θεός. Αὐτὰ ἁρμόζουν εἰς ἡμᾶς, ποὺ εἴμεθα πλέον τέκνα τοῦ οὐρανίου Πατρός. Αὐτὰ πρέπει νὰ ἀγαπήσωμεν καὶ νὰ ἐργασθῶμεν.

Θὰ εἴπητε ἴσως· «Ἀδύνατα πράγματα! Δὲν γίνονται αὐτὰ τώρα!» Ἀλλὰ διατί δὲν γίνονται; Δὲν εἰξεύρει ὁ Θεὸς τί ζητεῖ; Εἶνε πλάνη νὰ τὸ πιστεύσωμεν αὐτό. Εἶνε παραλογισμὸς καὶ νὰ τὸ συλλογισθῶμεν. Ὄχι. Τὰ ἀγαθὰ ἔργα εἶνε εὔκολα καὶ κατορθωτά. Καὶ πῶς ὄχι; Ὁ Θεὸς μᾶς «προητοίμησε» δι' αὐτά, προσθέτει ὁ Παῦλος. Δηλαδή, μᾶς ἔδωκεν ὅλα τὰ μέσα, ὅλα τὰ ἐφόδια διὰ νὰ τὰ ἐπιτύχωμεν καὶ βαδίσωμεν σταθερῶς τῆς ἀρετῆς τὸν δρόμον. Μᾶς ἔδωκε τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν προσευχήν· μᾶς ἐχάρισε τὸ Εὐαγγέλιον διὰ νὰ μελετῶμεν καὶ τὸ κήρυγμα διὰ νὰ φωτιζώμεθα. Μᾶς ὥρισεν ἐξομολόγησιν καὶ θείαν Κοινωνίαν, διὰ νὰ λαμβάνωμεν δύναμιν οἱ ἀδύνατοι, σοφίαν οἱ ἀμαθεῖς, ἁγιότητα οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ νὰ ζήσωμεν ἡνωμένοι μὲ τὸν Χριστόν, ἀχώριστοι ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀλήθειαν, τὴν σωφροσύνην καὶ καθαρότητα. Μὴ προφασιζώμεθα, λοιπόν. Μὴ δυστροπῶμεν. Ὁ Θεὸς μᾶς προητοίμασε διὰ τὰ ἔργα τὰ ἀγαθά. Ἂς χρησιμοποιήσωμεν τὰ μέσα ποὺ μᾶς χορηγεῖ ἡ ἄπειρος ἀγαθότης Του. Τότε τὰ ἀδύνατα γίνονται δυνατά. Τότε τὰ πονηρὰ ἔργα ἐξαφανίζονται, τὰ ἀγαθὰ πληθύνονται. Ὁ Διάβολος αἰσχύνεται, ὁ Χριστὸς δοξάζεται. Οἱ κακοὶ μεταβάλλονται, οἱ χριστιανοὶ ἁγιάζονται. Ὁ Ἅδης ἐρημοῦται, ὁ Παράδεισος πληροῦται, διὰ νὰ εἶνε πολλά, ἀναρίθμητα τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μὲ ἄπειρον δόξαν καὶ τιμὴν ἐστεφανωμένα.

ΣΤΗΛΗ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Ο ΘΕΟΣ ΣΕ ΒΛΕΠΕΙ

Τὸ πρωΐ, μετὰ τὸν καφφέ, ὁ πατέρας ἑτοιμάζετο νὰ ἔβγῃ ἀπὸ τὸ σπίτι διὰ νὰ κάμῃ τὰ πρωϊνά του ψώνια. Πρὸ τοῦ φύγῃ, ἔβγαλε τὸ μικρὸ πορτοφόλι του καὶ ἐμέτρησε τὰ χρήματα ποὺ εἶχε μέσα. Εἶδε τότε ὅτι ἔλειπαν πέντε δραχμαῖς ἀπὸ ὅσα εἶχε ἀφήσει τὴν περασμένη βραδυά. Μετρᾷ πάλι, προσπαθεῖ νὰ θυμηθῇ μήπως ἀπὸ χθὲς εἶχε κάμει κανένα ἄλλο ἔξοδο· ἀλλά, τίποτε! ὡρισμένως ἔλειπαν πέντε δραχμαῖς.

—Χωρὶς ἄλλο, ἐσκέφθη, μοῦ τῆς ἐπῆρε ἀπὸ τὴν τσέπη ὁ προκομμένος ὁ γυιός μου!

Δὲν ἦτο ἡ πρώτη φορὰ ποὺ συνέβαινε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἄλλοτε ὁ καλὸς πατέρας εἶχε ἀνακαλύψει νὰ λείπουν λεπτὰ ἀπὸ τὸ πορτοφόλι του καὶ εἶχε σχηματίσει τὴν πεποίθησι ὅτι τὰ ἔπαιρνε κρυφὰ τὸ μεγαλύτερο παιδί του, ὁ Μιχάλης. Τὸν φωνάζει λοιπὸν καὶ τοῦ λέγει·

—Βρὲ Μιχάλη, γιατί μοῦ ἐπῆρες ἀπὸ τὴν τσέπη τῆς πέντε δραχμαῖς;

Ὁ Μιχάλης ἀρνήθηκε ὅτι τὸ ἔκαμε. Καὶ ἐπειδὴ ὁ πατέρας του ἐπέμενε, ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ διαμαρτύρεται καὶ νὰ φωνάζῃ.

—Μὲ εἶδες ποτὲ νὰ παίρνω χρήματα ἀπὸ τὴν τσέπη σου;

—Βέβαια δὲν σὲ εἶδα. Ἀλλὰ τὰ χρήματα λείπουν. Δὲν τὰ ἐπῆρες ἐμπρὸς στὰ μάτια μου. Ἀλλ' ἂν δὲ σὲ εἶδα ἐγώ, νὰ ξέρῃς ὅτι σὲ βλέπει ὁ Θεός.

Δὲν ἐβγῆκε τίποτε ἀπὸ τὴν ἀνάκρισι αὐτή. Γι' αὐτό, τὴν ἄλλη ἡμέρα ὁ πατέρας τοῦ Μιχάλη ἐπῆγε καὶ ἀγόρασε μία ὡραία χρωματιστὴ εἰκόνα. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ παρίσιανε ἕνα μεγάλο μάτι, ἕνα μεγάλο αὐτὶ καὶ ἕνα μεγάλο χέρι ποὺ ἔγραφε. Κάτω ἀπὸ τὸ μάτι ἦσαν αἱ λέξεις, «ὁ Θεὸς βλέπει». Κάτω ἀπὸ τὸ αὐτὶ ἦταν γραμμένο, «ὁ Θεὸς ἀκούει». Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ χέρι, «ὁ Θεὸς γράφει».

Ἅμα ἔφερε τὴν εἰκόνα αὐτή, τὴν ἔδωκε στὰ παιδιά του νὰ τὴν περιεργασθοῦν. Τὰ παιδιὰ διεσκέδασαν πολὺ κυττάζοντας τὴν εἰκόνα καὶ ἠθέλησαν νὰ μάθουν τί ἤθελε νὰ εἰπῇ αὐτὴ ἡ εἰκόνα. Καὶ τότε ὁ πατέρας των τοὺς ἔδωκε τὴν ἐξήγησι.

—Αὐτὴ ἡ εἰκόνα θέλει νὰ παραστήσῃ ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε πάντοτε ἐμπρός μας. Ἐμεῖς δὲν τὸν βλέπουμε· οὔτε εἶνε δυνατὸν νὰ τὸν ἰδοῦμε μὲ τὰ μάτια μας αὐτά. Ἐν τούτοις, ἂν καὶ δὲν τὸν βλέπουμε τὸν Θεόν, αὐτὸς εἶνε πάντοτε ἐμπρός μας. Κάθε στιγμὴ καὶ ὥρα δὲν παύει νὰ μᾶς βλέπῃ καὶ νὰ μᾶς ἀκούῃ. Μᾶς βλέπει καὶ τὴν ἡμέρα, μᾶς βλέπει καὶ τὴ νύχτα. Ὅ,τι καλὸ θὰ εἰποῦμε ἢ θὰ κάνουμε, ὁ Θεὸς τὸ βλέπει καὶ τὸ ἀκούει. Ἀλλὰ βλέπει καὶ ἀκούει καὶ ὅ,τι κακὸ θὰ πράξουμε ἢ θὰ εἰποῦμε. Καὶ ἂν κάμουμε κρυφὰ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους μία καλὴ πρᾶξι, ὁ Θεὸς τὴ βλέπει καὶ τὴ γράφει. Καὶ πάλι, ἂν κάμουμε κρυφὰ μία ἁμαρτία, μία κακὴ πρᾶξι, καὶ αὐτὴ ὁ Θεὸς τὴν βλέπει καὶ τὴ γράφει καὶ τὴ γνωρίζει πολὺ καλά. Γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς γνωρίζει ὅλα ὅσα λέμε καὶ ὅσα πράττουμε, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά. Καὶ ὅταν δὲν μᾶς βλέπῃ κανένας ἄνθρωπος τί κάνουμε, μᾶς βλέπει ὁ Θεός. Μᾶς βλέπουν ἀκόμη καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ.

Τὰ παιδιὰ ἔπαυσαν νὰ κυττάζουν τὴν εἰκόνα καὶ ἔμειναν

συλλογισμένα. Καὶ ὁ πατέρας των ἐξηκολούθησε.

—Λοιπόν, παιδιά, δὲν εἰμποροῦμε ποτὲ νὰ κρυφτοῦμε ἀπὸ τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ. Καὶ γι' αὐτὸ πρέπει πάντοτε νὰ κάνουμε καλὰ ἔργα καὶ ν' ἀποφεύγουμε κάθε κακὴ πρᾶξι. Διότι ὁ Θεὸς μᾶς βλέπει καὶ μᾶς ἀκούει.

—Καὶ τί θὰ μᾶς κάμῃ τότε, ἐρώτησε ἡ μικρὴ Φωφώ.

—Ἐρωτᾷς τί θὰ μᾶς κάμῃ; Βέβαια θὰ μᾶς τιμωρήσῃ. Ὅταν μία ἡμέρα θὰ φύγουμε ἀπ' ἐδῶ καὶ θὰ πᾶμε στὸν οὐρανό, τότε θὰ βρεθοῦν γραμμέναις στὸ βιβλίο τοῦ Θεοῦ ὅλαις ἡ κακαῖς μας πράξεις καὶ ὅλαις ἡ ἁμαρτίαις μας. Καὶ ἂν δὲν τῆς ἔχουμε διορθώσει, βέβαια ὁ Θεὸς θὰ μᾶς τιμωρήσῃ. Θὰ μᾶς εἰπῇ «φύγετε ἀπὸ κοντά μου! Δὲν εἶσθε δικά μου παιδιά. Δὲν σᾶς ἀγαπῶ καὶ δὲν σᾶς θέλω ἐδῶ στὴ βασιλεία μου»!

Τὰ παιδιὰ ἄκουγαν μὲ προσοχή. Ἔπειτα, ἐπῆραν πάλι στὰ χέρια των τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἐκύτταζαν καλά. Τότε ὁ Θοδωράκης, ὁ μικρότερος ἀπὸ τὰ ἀδέλφια, ἐφώναξε.

—Μπαμπᾶ! Τό μάτι τοῦ Θεοῦ μὲ κυττάει!

—Πράγματι σὲ κυττάζει, παιδί μου, ἀπήντησε ὁ πατέρας του. Καὶ ὄχι μόνον ἐσένα, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ παιδιὰ τὰ βλέπει τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον ποὺ κάνει ἁμαρτίαις καὶ κακαῖς πράξεις.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη τὰ παιδιὰ ἔγιναν φρονιμώτερα καὶ οἱ καλοὶ γονεῖς των δὲν ἐλάβαιναν πολλαῖς ἀφορμαῖς διὰ νὰ δυσαρεστηθοῦν διὰ τὴ διαγωγή των. Ἡ διδασκαλία ποὺ ἔκαμε ὁ πατέρας των δὲν ἐπῆγε χαμένη. Καὶ ἀπὸ τότε ἡ εἰκόνα ἔμεινε κρεμασμένη στὸν τοῖχο. Καὶ ὅταν τὴν ἐκύτταζαν τὰ παιδιά, ἐθυμοῦντο ὅτι ὁ Θεὸς ὅλα τὰ βλέπει καὶ ὅλα τὰ ἀκούει.

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΩΝ ΔΙΩΓΜΩΝ

ΤΟ ΣΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Σὰν φυλακισμένος σκοτεινῆς φυλακῆς καὶ ποθῶν τὴν ἐλευθερίαν εἶχε μάθει νὰ θεωρῇ τὸ ἀσθενὲς καὶ τρεμοσβῦνον φῶς τῆς λυχνίας του ὡς τὸ μοναδικὸν φῶς. Μόλις ἠλευθερώθη εἶδε διὰ πρώτην φορὰν τὸν ἥλιον καὶ διὰ πρώτην φορὰν ἐνόησε τί ἐσήμαινε φῶς καὶ τί σκότος. Ναί, τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν εἶχεν ἔλθει· ὄχι πλῆρες ἀλλὰ πάντως ἀρκετὰ λαμπρόν, ὥστε νὰ δείξῃ τὸ σκότος, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ἄφηνεν ὀπίσω του. Τί εἶχε φέρει εἰς αὐτὸν τὸ φῶς; Παρετήρησε τὴν φυλακὴν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ δρόμου καὶ ἐπανέφερεν εἰς τὴν φαντασίαν του τὴν Μερκίαν γονατιστήν, ὅπως τὴν εἶχεν εὕρει, ὅταν διὰ πρώτην φορὰν ἐμπῆκε εἰς τὸν ὑπόγειον θάλαμον. Νοερῶς τὴν εἶδε πάλιν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἰδικοῦ του μεγάρου καὶ ᾐσθάνθη, ὅτι τὸ ἡλιακὸν φῶς τῆς ἀγνότητός της εἶχε φωτίσει τὴν σκοτεινὴν καὶ μαύρην ζωήν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς μέχρι τοῦδε εἶχε ζήσει.

Ναί, ἡ Μερκία ἦτο ἐκείνη ἡ ὁποία εἶχεν ἐπιφέρει τὴν μεγάλην αὐτὴν μεταβολήν.

Διὰ τίνος δὲ μέσου εἶχε κατορθώσει τοῦτο; Διὰ ποίας μαγείας ἢ γοητείας εἶχεν αὕτη μεταστρέψει ὅλας τὰς ἐπιθυμίας του, ὅλα τὰ γοῦστά του, ὅλους τοὺς πόθους του; Μήπως διὰ τῆς καλλονῆς της; Εἰς τὴν παραπλεύρως αἴθουσαν ὑπῆρχαν τόσαι ἄλλαι γυναῖκες ὡραῖαι τοὐλάχιστον ὅσον ἐκείνη! Ἀλλὰ μήπως διὰ τῶν ἀρετῶν της; Δὲν ἦτο μόνον αὐτὴ ἐνάρετος. Ὁ Μᾶρκος εἶχε γνωρίσει καὶ εἶχε συναναστραφῆ καὶ τόσας ἄλλας ἐναρέτους γυναῖκας! Τὴν Βερενίκην π. χ. ἡ ὁποία τὸν ἠγάπα τόσον πολὺ τὴν ἐθεώρει ἐξ ἴσου ἁγνὴν καὶ εἰλικρινῆ. Καὶ ὅμως ἡ Μερκία κατεῖχε καὶ κάτι ἄλλο ἐξαιρετικόν, διαφεῦγον τὰ ἀνθρώπινα θέλγητρα, ἐρχόμενον ἀπὸ ἄλλον κόσμον καὶ αἰχμαλωτίζον πρὸς ἐκεῖνον.

Αἰχμαλωτίζον πρὸς ἐκεῖνον; Ἀλλ' ἡ Μερκία δὲν ἦτο αἰχμάλωτός του; ἐὰν ἤθελε καὶ δούλη του; Ποῖος ἠμποροῦσε νὰ ἐπέμβῃ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς θελήσεώς του; Ἀναμφιβόλως κανείς.

Αὐτὰ ἐσκέπτετο ὁ Μᾶρκος. Ἀλλὰ τὸ ἄφθονον κρασί, τὸ ὁποῖον εἶχε πίει, ἤρχισε νὰ κυκλοφορῇ ζωηρότερα μέσα εἰς τὰς φλέβας του. Τὸ πάθος του ἐξήφθη καὶ ἡ σχετικὴ εὐδιαθεσία του ἐπεσκιάσθη καὶ πάλιν. Ἀσφαλῶς θὰ ἐθεωρεῖτο πολὺ δειλὸς καὶ διστακτικός, ἐὰν ἄφινε τὴν κόρην ἐκείνην νὰ τὸν ἐξουσιάζῃ, νὰ τὸν αἰχμαλωτίζῃ, νὰ τὸν περιφρονῇ. Ἀλλ' ἡ μελῳδικὴ ἐκείνη φωνή, ἡ διηγουμένη περὶ τῆς ζωῆς καὶ θυσίας τοῦ Ναζωραίου μὲ τόσην χάριν;

Αἱ σκέψεις του διεκόπησαν καὶ πάλιν ἀπὸ τὴν φωνὴν μεθύσου, προερχομένην ἐκ τῆς αἰθούσης τοῦ συμποσίου. Ὁ Γλαβρίων μὲ ἀσταθὲς βῆμα καὶ ταλαντευομένην κεφαλὴν ἦλθε πρὸς τὸν Μᾶρκον, ἐρωτῶν μὲ διακοπτομένην φωνήν:

—Γιατί ἀπομονωθήκαμε ἔτσι, Μᾶρκό μου; Ὁ Μᾶρκος παρετήρησε τὸν Γλαβρίωνα μὲ κάποιαν ὀργὴν διὰ τὴν ὀχληρὰν ἐπίσκεψίν του, ἡ ὁποία διέκοψε τὰς ὀνειροπωλήσεις του. Ἀλλ' ὁ Γλαβρίων δὲν ἀντελήφθη καθόλου καὶ ἐξηκολούθησεν.

—Ἐστάλην νὰ σὲ διατάξω νὰ ἐπιστρέψῃς. Γιατί ἐγκατέλειψες τὸ τραπέζι;

—Μ' ἐνοχλοῦσε ἡ ζέστη, ἀπήντησε προφασιζόμενος ὁ Μᾶρκος.

—Σοῦ λέγω, ὅτι μὲ ἔστειλαν νὰ σὲ πιρακαλέσω νὰ ἐπανέλθῃς. Τὰ ἀστεῖα εἶναι ἄνοστα χωρὶς ἐσένα, τὸ κρασὶ δὲν προξενεῖ πλέον κέφι, τὸ τραγοῦδι δὲν ζωηρεύει. Ἡ Ἀγκάρια ἀναστενάζει καὶ πλήττει.

—Ἡ Ἀγκάρια; ἠρώτησε μὲ περιφρόνησιν ὁ Μᾶρκος.

—Ναί, ἡ Ἀγκάρια. Μὰ τὴν Ἀφροδίτην εἶναι ὡραία. Δὲν σὲ εὐχαριστεῖ;

—Νὰ μὲ εὐχαριστῇ;

—Ἡ εὐχαρίστησις εἶναι διὰ τοὺς θεούς, καλὲ Γλαβρίων. Ἢ μᾶλλον καὶ αὐτοὶ ἀκόμη εἰς μάτην ζητοῦν αὐτὸν τὸν ἀδάμαντα.

—Ναί, τὸ ξεύρω, εἶπεν ὁ Γλαβρίων, ὁ ὁποῖος οὔτε κἂν ἐνόησε τὸν σκοπὸν τῆς παρατηρήσεως τοῦ φίλου του· Ἀλλ' ἡ Ἀγκάρια εἶναι ἄνθος, εἶναι ρόδον, εἶναι τὸ ρόδον τῶν ρόδων.

—Μάλιστα, ἀπήντησεν ὁ Μᾶρκος μὲ περιφρονητικὴν κίνησιν, ἀλλὰ ἄνθος ποὺ ἀνθίζει σήμερον καὶ αὔριον μαραίνεται.

—Μαραίνεται; Ὄχι, εὑρίσκεται μᾶλλον εἰς τὴν πρώτην του ἄνθησιν. Μαραίνεται ποτὲ ἡ Ἀγκάρια; Ἡ καλλονή της εἶναι αἰθερία, ἀλλὰ καὶ ὁ θυμός της... Ὦ Μᾶρκέ μου, εἶσαι πολὺ θαρραλέος διὰ νὰ ἐκτεθῇς εἰς τὸν κίνδυνον νὰ προκαλέσῃς τὴν ὀργήν της. Καὶ αὐτὴ ἡ Ἥρα, παραβαλλομένη πρὸς αὐτήν, εἶνε κατωτέρα. Μὴ βραδύνῃς περισσότερον.

ΕΠΙ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Διὰ τὸν «καταπλήσσοντα ἄθεον».

Δύο μακρὰ ἔγγραφα τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας, δημοσιευθέντα εἰς τὸ περιοδικὸν «Γρηγόριος Παλαμᾶς» τῆς Θεσσαλονίκης, ἀσχολοῦνται μὲ τὸν καθηγητὴν τῆς Κοινωνιολογίας τοῦ ἐκεῖ Πανεπιστημίου καὶ τὰς καταπληκτικὰς θεωρίας του, τὰς ὁποίας καλεῖται ἡ φοιτητικὴ νεολαία τῆς Βορείου Ἑλλάδος νὰ διδαχθῇ, διὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὸ Κράτος τῆς αὔριον.

«Ὁ κ. Ἐλευθερόπουλος—γράφει ἡ Ἱ. Σύνοδος—διήνυσε τὸν μακρὸν αὐτοῦ συγγραφικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν βίον ἀσχολούμενος περὶ τὴν φανατικὴν ὑποστήριξιν καὶ διάδοσιν θεωριῶν καὶ θέσεων, ἀρνουμένων κατὰ τρόπον ὠμότατον τὸν Θεόν, τὴν Θρησκείαν, τὴν ἠθικήν, τὸ δίκαιον, τὴν ὕπαρξιν ἰδανικῶν καὶ σκοπῶν διὰ τὴν κοινωνίαν, τὴν πολιτείαν, τὴν ἀνθρωπότητα, θεωριῶν πολεμικωτάτων καὶ ἀσεβεστάτων πρὸς τὴν Πατρίδα, τὸν γάμον, τὴν οἰκογένειαν, τὸν Χριστιανισμόν, τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ Ἔθνος ἡμῶν καὶ τὴν ἱστορίαν».

Παραθέτει δὲ ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοιαύτας θεωρίας του, τῶν ὁποίων ὡς δεῖγμα σημειώνομεν τὰς ἑξῆς: «Ἡ κλοπὴ κατ' ἀρχὴν οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακὸν εἶναι».—(Σημ. σχετ. Ἂν κανεὶς λωποδύτης ἐφήρμοζε τὴν θεωρίαν ταύτην εἰς τὸ πορτοφόλι τοῦ κ. καθηγητοῦ, δὲν πρέπει φυσικὰ οὗτος νὰ ζητῇ τὴν ἐπέμβασιν τῶν ἀρχῶν).—Καὶ πάλιν: «ἡ ἀπάτη, ἡ κλοπή, ὁ φόνος οὔτε ἀρεταὶ οὔτε κακίαι δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσι κατ' ἀρχήν» ! Ἐπειδὴ δὲ ὁ κ. καθηγητὴς στενοχωρεῖται βλέπων ἄνθρωπον τὸν ἄνθρωπον, ἀρέσκεται νὰ τὸν παρουσιάζῃ ἐκ θηρίων προερχόμενον καὶ νὰ τὸν κατευθύνῃ εἰς τὴν ἀποθηρίωσιν: «Τὸ θηρίον ἄνθρωπος, γράφει, κυριευόμενον ὑπό τινος τάσεως πρὸς εὐδαιμονίαν, παρηγορεῖ ἑαυτὸ διὰ τῶν ψευδῶν παραστάσεων Θεός, ἠθικότης, θρησκεία, ἀθανασία καὶ αἰώνιος ζωή». Θεωρεῖ τὸν Χριστὸν ὡς ἀνύπαρκτον πρόσωπον καὶ προσθέτει: «Μωϋσῆς, Βούδδας, Χριστὸς καὶ Μωάμεθ ἰσοῦνται πρὸς τοὺς ἥρωας τῶν μύθων καὶ εἶναι ὅ,τι οἱ γόητες ἐν τῇ πολυθεΐᾳ». Παραθέτουν δὲ τὰ ἔγγραφα ταῦτα καὶ κρίσεις ξένων συγγραφέων, ὡς τοῦ R. Barth *καὶ τοῦ* A. Peters, *οἱ ὁποῖοι χαρακτηρίζουν ὡς «παραληρήματα» τὰς θεωρίας ταύτας τοῦ κ. Ἐλευθεροπούλου· καθὼς καὶ τοῦ* Vorbrodt, *ὁ ὁποῖος γράφει: «Κατὰ τρόπον καταπλήσσοντα συνιστᾷ ἑαυτὸν ὁ συγγραφεύς (Ἐλευθερόπ.) ὡς ἄθεον. Ἐν ὀνόματι τῆς ἐμπειρίας ὀφείλομεν νὰ διαμαρτυρηθῶμεν, ὅταν ὁ τυφλὸς ὁμιλῇ περὶ ζωγραφικῆς καὶ ὁ ἄθεος περὶ θρησκείας».*

Ἤδη τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης ἀπηλλάγη ἀπὸ τὸν συναρχηγὸν τῆς διαβοήτου «ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης». Ἀλλ' ἐφ' ὅσον μισθοδοτεῖ ἀκόμη καθηγητὰς ὡς τὸν κ. Ἐλευθερόπουλον, θὰ ἔχῃ μοιραίως καὶ φυτώριον ἀθέων καὶ κοινωνικῶν ἀνατροπέων.

Τὸ τραγικὸν δυστύχημα.

Εἰς τὰ σπάνια καὶ τραγικώτερα δυστυχήματα δύναται νὰ καταταχθῇ ἡ ἀπώλεια ὁλοκλήρου πριγκηπικῆς οἰκογενείας ἐκ πέντε ἀτόμων—συζυγικοῦ ζεύγους, δύο μικρῶν τέκνων των καὶ μητρὸς τοῦ συζύγου—κατὰ τὸ ἀεροπορικὸν δυστύχημα τῆς Ὀστάνδης. Καὶ τὸ δρᾶμα τοῦτο ἔγινε βαθύτερον αἰσθητὸν μεταξὺ ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, διότι ἡ φονευθεῖσα σύζυγος ἦτο ἡ νεαρὰ Ἑλληνὶς πριγκήπισσα Καικιλία, μεγάλη δούκισσα τῆς Ἔσσης, διὰ στενωτάτων συγγενικῶν δεσμῶν συνδεδεμένη μὲ τὸν ἰδικόν μας βασιλικὸν Οἶκον.

Ὁ πόνος, καὶ τὸ κορύφωμά του ὁ θάνατος, εἶναι βεβαίως κοινὸς κλῆρος πάντων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ πρὸς τὴν ἄλυπον ὅμως ζωὴν πόθος μᾶς ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν ὑπολογίζωμεν, καὶ μᾶς τὸν παρουσιάζει διὰ τοῦτο ὡς ἀπροσδόκητον καὶ ἐκπληκτικὸν γεγονός. Ἀλλ' ἄλυπος καὶ μακαρία καὶ ἀπρόσβλητος ἀπὸ τὸν θάνατον ζωὴ εἶναι ἡ πέραν τοῦ τάφου, εἰς τὴν ὁποίαν εὔχεται ὁ συμμετέχων τοῦ πένθους τῆς βασιλικῆς του Οἰκογενείας ἑλληνικὸς λαὸς ν' ἀναπαύεται ἡ ἀπελθοῦσα πριγκηπικὴ οἰκογένεια.

Οἱ παράγοντες τῆς ἀνορθώσεως τοῦ Κλήρου.

Εἰς τὸν «Ἱερὸν Σύνδεσμον» ἐδημοσιεύθη ἐπιστολὴ ἱερέως, «ὑπηρετοῦντος εἰς ἕνα μικρὸ χωριό»—ὅπως γράφει ὁ ἴδιος—ἀλλὰ διατυπώνοντος ἀξιολόγους καὶ μεγάλας ἀληθείας:

«Προσπαθῶ—γράφει—νὰ ἐκτελῶ τὰ καθήκοντά μου κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οἱ Χριστιανοί μου νὰ καταλαμβάνουν, ὅτι δὲν εἶμαι ἁπλοῦς ὑπάλληλος διὰ νὰ πληρώνωμαι καὶ ἐγὼ ὅπως οἱ ἄλλοι ὑπάλληλοι. Ὅταν οἱ Χριστιανοί μου ἐννοήσουν, ὅτι δὲν μὲ ἔχουν ὑπάλληλον ἀλλ' ὅτι ἐγὼ ἀντιπροσωπεύω τὸν Θεόν, ὅτι εἶμαι ὁ πνευματικὸς πατέρας των, ὅτι ἡ Ἱερωσύνη δὲν εἶναι ἐπάγγελμα, ἀλλὰ θεία ἀποστολὴ εἰς τὸν κόσμον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτᾶται τὸ αἰώνιον μέλλον τῶν ἀνθρώπων, τότε τοὺς βλέπεις μὲ πόσην προθυμίαν καὶ ἀγάπην σπεύδουν νὰ ἱκανοποιήσουν τὰς ἀνάγκας μου. Δὲν μὲ ἱκανοποιεῖ τόσον τὸ χρῆμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἀμείβομαι, ὅσον ὁ σεβασμὸς τῶν Χριστιανῶν μου καὶ ἡ ἀγάπη των. Νομίζω, ὅτι ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη τῶν Χριστιανῶν πρέπει νὰ εἶναι οἱ σπουδαιότεροι παράγοντες τῆς ἀνορθώσεώς μας, καὶ πρέπει ὅλοι οἱ ἐφημέριοι εἰς αὐτὸ πρὸ πάντων ν' ἀποβλέπωμεν. Ἂς εἴμεθα δὲ βέβαιοι, ὅτι ὅταν ἔχωμεν τὸν εὐσεβῆ ἑλληνικὸν λαὸν εἰς τὸ πλευρόν μας, θὰ διευκολύνωμεν τὰς προσπαθείας τῶν ἀρμοδίων διὰ τὴν ἀνόρθωσίν μας».

Εἰς τὰς ὀρθοτάτας αὐτὰς σκέψεις τοῦ καλοῦ ἱερέως δὲν θὰ ἐχρειάζετο νὰ προστεθῇ τίποτε ἄλλο, εἰμὴ ὅτι, ἐὰν ὅλοι οἱ Κληρικοὶ ἐσκέπτοντο καὶ ἔπραττον, ὡς ἡ ἐπιστολὴ δεικνύει, προβλήματα Κλήρου δὲν θὰ ὑπῆρχον· ἡ δὲ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θὰ ἦτο πρωτοπόρος ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ.

Διὰ νὰ ἐπανέλθῃ ὁ λαὸς εἰς τὸν ναόν.

Τὰ καινὰ δαιμόνια τῆς μεταπολεμικῆς ἐποχῆς ἐπέδρασαν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ὁ ἐκκλησιασμὸς καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἀργία τῆς Κυριακῆς ἦσαν ὑποδειγματικά. Πολλαὶ περὶ τούτου συζητήσεις ἔγιναν εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος τοῦ Γκλῶστερ, καίτοι ἀνήκει εἰς τοὺς ἀποκλίνοντας πρὸς τὴν προτεσταντικὴν μερίδα, ὑποδεικνύει ὡς σπουδαῖον φάρμακον κατὰ τῆς παραμελήσεως τοῦ ἐκκλησιασμοῦ τὴν θείαν Κοινωνίαν.

«Ἡ τακτικὴ διδασκαλία τοῦ θείου λόγου, λέγει, δύναται νὰ ἀναπαραχθῇ καὶ διὰ τοῦ ραδιοφώνου, ἀλλ' ἡ μυστηριακὴ λειτουργία δὲν δύναται. Καὶ παρατηρῶ ὅτι εἰς τὰς ἐκκλησίας ἐκείνας, ὅπου ἐξαίρεται ἰδιαιτέρως ἡ τέλεσις τῆς θείας Εὐχαριστίας, ὁ ἐκκλησιασμός, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς πρωΐνὰς λειτουργίας, εἶναι καλύτερος, παρὰ εἰς ἐκείνας, ὅπου περιορίζονται μόνον εἰς τὴν συνήθη ἀκολουθίαν» (τὴν ἄνευ τελέσεως τοῦ Μυστηρίου).

Ἀναμφιβόλως ὁ νοῦς, καὶ παραγεμιζόμενος ἔστω μὲ θεολογικὰς γνώσεις, δὲν ἐπαρκεῖ νὰ λατρεύσῃ τὸν Θεόν, ἐὰν καὶ ἡ καρδία δὲν ἱκανοποιῇ τὰ συναισθήματά της διὰ τῆς μυστηριακῆς λατρείας τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ καρδία πάλιν θὰ αἰσθανθῇ κόρον, καὶ ἄρα θὰ θεωρήσῃ οὐχὶ ἀπαραίτητον ἀνάγκην, ἢ τυπικὴν ἁπλῶς πρᾶξιν, τὸν τακτικὸν ἐκκλησιασμόν, ὅταν δὲν ἑτοιμάζεται διὰ νὰ δέχεται τὸν θυσιασθέντα Χριστόν, τὸν προσφερόμενον διὰ τῆς θείας Κοινωνίας, ἵνα ἡνωμένη μετὰ τοῦ Χριστοῦ προσφέρῃ εἰς τὸν Θεὸν τὴν μόνην εὐάρεστον εἰς Αὐτὸν λατρείαν.

ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

Τὴν προσεχῆ Κυριακὴν 28 Νοεμβρίου θὰ ὁμιλήσουν κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν οἱ κάτωθι θεολόγοι εἰς τοὺς ἱ. ναούς:

Μητροπόλεως ὁ ἀρχιμ. Σεραφεὶμ Παπακώστας. Ὁ αὐτὸς ὁμιλεῖ καὶ τὸ ἀπόγευμα ὥραν 5.

Χρυσοσπηλαιωτίσσης ὁ ἀρχιμ. Ἰγνάτιος Κολιόπουλος.

Ἁγ. Τριάδος (Πειραιῶς) ὁ κ. Π. Τρεμπέλας. Ὁ αὐτὸς ὁμιλεῖ καὶ τὸ ἀπόγευμα ὥραν 5.

Ἁγίας Ζώνης ὁ κ. Δημ. Παπακωνσταντίνου. Ἁγίων Ἀναργύρων (Ν. Ἰωνίας) ὁ κ. Πέτρος Χριστοδουλιᾶς κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν καὶ τὸ ἀπόγευμα ὥραν 5 ὁ κ. Ἀριστοτ. Παπανικολάου.

Ἐπίσης ὁμιλοῦν οἱ κ. κ. Ἰωάν. Καψιμάλλης ἐν Καβάλλᾳ· Ἀχιλλεὺς Παπαθανασόπουλος ἐν Ξάνθῃ· Εὐστ. Μπιλάλης ἐν Σέρραις· Μιχ. Μανουσάκης ἐν Νιγρίτῃ· Γεώρ. Δημόπουλος ἐν Θεσσαλονίκῃ· Δημ. Παπαδημητρίου ἐν Χίῳ· Λάζ. Χατζηθέμελις ἐν Σάμῳ· Ἀθ. Φραγκόπουλος ἐν Χανίοις· Περικλῆς Φωτόπουλος ἐν Ρεθύμνῳ· Ἱεροδ. Κωνστ. Χρόνης ἐν Ἡρακλείῳ· Δημ. Ρέβελας ἐν Ἰωαννίνοις· Γ. Γεωργαντόπουλος ἐν Πύργῳ· Ἀντών. Λαζαρίδης ἐν Ἀγρινίῳ· Γεώργ. Κρούσκας ἐν Αἰτωλικῷ καὶ Νεοχωρίῳ καὶ Χρ. Παπαγιάννης ἐν Λάρνακι (Κύπρου).

Τύποις «ΖΩΗΣ»—Ἱπποκράτους 189, Ἀθῆναι